

Загайнова Євгенія Віталіївна
(*наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Шабуніна В. В.*)
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського,
м. Кременчук

РОЛЬ ІННОВАЦІЙНИХ ФОРМ РОБОТИ ШКІЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ У РОЗВИТКУ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ

Сучасна шкільна бібліотека – це передусім інформаційно-ресурсний центр, що гарантує абсолютне інформативне й методичне забезпечення навчально-виховного процесу. Головними завданнями подібного центру є розвиток інформаційної культури учнів, допомога в подоланні ідейних суперечностей між книжковою культурою педагога та інформативно-телевізійною цивілізацією учнів, посилення соціального партнерства школи в сучасній соціокультурній сфері.

Шкільні бібліотеки активно запроваджують нові методи діяльності, орієнтовані на підвищення рівня інформаційної культури учнів. Сьогодні поширеними є бібліографічні студії, практичні заняття із застосуванням класичних та електронних інформаційних ресурсів, різноманітні розваги та проєктні технології, олімпіади та різні змагання з інформаційної культури. Варто зауважити, що з'явилися нестандартні форми популяризації книги в молодіжній аудиторії, зокрема демонстрації книжок, букіністичні та літературні аукціони, літературні й художні виставки, сценічні вікторини, хроноскопи, поетичні альбоми, літературний диліжанс, пресдіалог, п'ять хвилин із мистецтвом тощо.

Активний розвиток інформаційного суспільства сприяв зміні концептуальних основ розвитку бібліотечної діяльності, загальному соціальному стану бібліотечно-інформаційної системи України, яка потребує пошуку шляхів інноваційного розвитку бібліотечного соціального інституту та управління ним відповідно до вимог інформаційного суспільства.

В Україні сформувалася нова соціокультурна ситуація. Бібліотеки створюють умови для задоволення і формування інформаційних потреб індивідів. Масові заходи в бібліотеці реалізують виховну функцію, задовольняють потреби читачів у самоосвіті, професійному становленні, формують адекватне світосприйняття та естетичні смаки [1]. Такі заходи передбачають новацію в назві, спілкування бібліотекаря з читачами і читачів між собою, наявність компонентів театралізації в подачі інформації, ігрові моменти, специфічні характеристики, що транслюють особливість запропонованої форми. Можна виділити такі інноваційні форми роботи шкільної бібліотеки, що сприяють розвитку читачької компетентності учнів:

1. **Діалог-огляд.** Рекомендовано організувати для читачів середнього і старшого шкільного віку з метою поглибленого вивчення журнальних статей актуальної тематики.

2. **Прес-діалог** – це технологія роботи з періодичними виданнями, яка сприяє розвитку інтересу до аналізу проблемних статей та вчить, як це робити.

3. **Літературні ігри**, найбільш дієвими серед яких є такі:

– **літературне лото** – спільна гра-змагання, у якій беруть участь дві команди з однаковою кількістю учасників. Основне завдання гравця – це фрагменти творів різних письменників, подані на картках. За стилем та змістом уривка учасник має визначити назву книжки та її автора. Учасники по чергові обирають картки із завданнями, опрацьовують їх уголос і знаходять книгу на імпровізованій виставці. Якщо відповідь правильна, учасник зафарбовує одну клітинку свого ігрового поля. Перемагає команда, яка перша зафарбує всі без винятку клітинки або накопичить найбільшу кількість заштрихованих клітин.

– **літературний лабіринт** – літературна гра, що проводиться в декілька турів. Кожна мандрівка – це подорож до різних жанрів літературного світу: поезія, комедія, фентезі, трагедія тощо. Згідно з умовами гри готують питання відповідно до окресленої проблеми. Усі без винятку гравці по чергово відповідають на запитання. Відповідь є своєрідним пересуванням лабіринтом.

– **літературний диліжанс** – здійснюється у вигляді подорожі по творах окремого автора чи групи авторів. Для всіх, хто дає правильні відповіді, передбачені проїзні, в яких зазначена

остання зупинка подорожі. Щоразу ведучий оголошує зупинки, ті «пасажирки», які «їдуть» на цю станцію, починають змагатися, відповідаючи на запитання. Гравці збирають фішки за правильні відповіді. Власник максимальної кількості фішок отримує кубок.

– літературний аукціон – гра, у якій діє головне правило торгу: переможцем стає той, чия правильна відповідь на це запитання стане останньою. Після першої правильної відповіді «аукціоніст» повільно рахує до трьох; учасник, який останнім надав правильний результат, є переможцем і отримує можливість взяти цікаву книгу у своїй формуляр.

– змагання ерудитів – це командна ігрова форма, що може допомогти зафіксувати знання і вміння, здобуті читачами. Темі змагання можуть стосуватися історії рідного краю, художньої літератури, правил етикету тощо. Журі має оцінювати темп і якість виконання завдань, всебічність вирішення питань, компетентність і унікальність завдань.

4. Бібліотечний уїк-енд – подія, що передбачає формування робочої групи, до складу якої входять працівники бібліотеки, представники установ, залучені до події, а також читачі. Цей проєкт вихідного дня може включати зустрічі, бесіди з представниками різних спеціальностей; письменницькі змагання, вікторини; огляди літератури; обговорення телевізійного шоу, цікавих книжок; виставки літератури і творів мистецтва, поїздки; наради бібліотечного клубу.

5. Ліричний альбом – поширений вид відомого і найчастіше застосовуваного бібліотекарем усного журналу. Мета заходу – поширення ліро-епічного слова. Технологія його виконання враховує класичні «сторінки», участь ведучих, читачів, поціновувачів поезії, відвідувачів-поетів, які познайомлять учасників події зі своїм творчим спадком. Одна зі сторінок альбому передбачає букіністичну експозицію, бібліографічний огляд. Перехід від однієї сторінки до іншої означає перегортання сторінок естетичного макета «поетичного альбому» [2, с. 240].

6. П'ять хвилин із мистецтвом – це цікава модель, що дає змогу постійно взаємодіяти з музикою, поезією, живописом та іншими видами мистецтва. Учні-читачі різного віку отримують завдання, що передбачає вибір одного з музичних, поетичних або художніх творів. Застосовуючи аудіовізуальні матеріали, можна організувати слухання літературних творів у виконанні кращих дикторів або запросити письменників до бібліотеки з метою особистого знайомства зі шкільною громадою. Класична модель діяльності бібліотеки з популяризації читання – бібліографічні огляди літератури. Популярними є огляди нових надходжень [3, с. 20].

7. Бібліотечне рев'ю – це театральні вистави, що складаються з окремих сцен і номерів, пов'язаних єдиною проблемою.

8. Бенефіс читача – це подія на вшанування одного читача, який є лідером у сфері читання. Подію можна провести у формі інтерв'ю, під час якого бібліограф і аудиторія ставлять питання лідеру читання про школу, навчання, хобі, улюблені книжки або лідер читання самостійно розповідає про себе та свої читачські вподобання іншим читачам.

9. Віртуальні екскурсії – завдяки використанню бібліотеками комп'ютерних технологій, комплектуванню фондів документами на новітніх носіях користувачі бібліотек мають можливість здійснювати захопливі віртуальні подорожі до кращих музеїв, найбільших бібліотек світу. Віртуальні тури – це поєднання інноваційних і традиційних форм читання. На сайтах бібліотек представлено величезну кількість прикладів віртуальних турів, інтернет-вікторин тощо.

Отже, кожен бібліотекар обирає для себе ті види і форми діяльності, які можна реалізувати в умовах конкретної бібліотеки, регулярно доповнюючи колекцію форм і методів роботи з книгою, з читачами, поєднуючи традиційні та новітні методи. Результат запровадження інноваційних технологій у роботі бібліотеки залежить від особистості бібліотекаря, його творчих здібностей, готовності до неперервної самоосвіти, його суспільно-викладацького мислення.

Список використаних джерел

1. Осипенко В. Нові терміни – нові властивості та зміст роботи. *Шкільний бібліотечно-інформаційний центр*. Київ, 2013. № 6. С. 23–28.
2. Гарагуля С. Бібліотеки в інформаційному суспільстві: орієнтація на користувача. *Бібл. вісник*. Київ, 2014. № 6. С. 17–23.

3. Сафарян С. Проблеми формування читацької компетенції школярів у світлі сучасного змісту шкільної літературної освіти. *Всесвіт. л-ра в серед. навч. закл. України*. Київ, 2008. № 10. С. 4–6.

Захарченко Дар'я Миколаївна
(*наук. керівник – д-р іст. наук., професор Передерій І. Г.*)
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»,
м. Полтава

ПУБЛІЧНІ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ: АДАПТАЦІЯ ДО НОВИХ РЕАЛІЙ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ПРІОРИТЕТІВ ДІЯЛЬНОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

З початком повномасштабної воєнної агресії російської федерації проти незалежної України бібліотекарі, розуміючи важливість всебічного опору цій навалі, активно працюють на культурному фронті та підтримують наукову й освітню діяльність. Організація обслуговування у воєнний час – це, безумовно, сьогочасний виклик та новий досвід для всіх бібліотекарів.

Українські бібліотеки сьогодні – це і міцний інформаційний тил, і освітній фронт активної й ефективної комунікації із зовнішніми аудиторіями.

Бібліотеки Полтавської області, крім виконання своїх безпосередніх функцій, сьогодні здебільшого працюють також як волонтерські центри щодо надання різної допомоги та підтримки Збройним силам України, територіальній обороні та внутрішньо переміщеним особам: плетуть маскувальні сітки, заготовляють набори продуктів та медичні комплекти тощо, зорганізують або надають локацію для проведення тематичних заходів найрізноманітнішого штибу. Двері цих книгозбірень відкриті і для прихистку у підвальних приміщеннях населення під час повітряних тривог, і для бібліотечно-інформаційного обслуговування читачів.

В умовах воєнного стану дуже важливим у роботі бібліотек є інформаційний складник. Бібліотека може працювати як муніципальний інформаційний центр, центр правової інформації та допомоги, довідкова установа, медіахаб тощо. До того ж вона виконує роль центру доступу до інтернету, підтримання системної освіти або самоосвіти, цифрової та медіа-грамотності.

Важливим напрямом діяльності бібліотек у цей період є утвердження їх головними інформаційними центрами громади: «Бібліотека – “точка” допомоги та підтримки». Яскравим прикладом є діяльність бібліотек м. Кременчука у межах проєкту «Спільно. Точки зустрічі», який діє за підтримки Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ). Мета проєкту – облаштувати безпечні простори для вимушених переселенців, де вони зможуть отримати базову гуманітарну допомогу, соціальну та емоційну підтримку, доступ до індивідуальних та групових психологічних консультацій, долучитися до різноманітних заходів. Один із таких просторів уже відкрито в Кременчуцькій міській публічній бібліотеці. Родзинкою точки «Спільно» у книгозбірні є наявність мобільного планетарію [2].

В умовах війни відбувається швидке єднання українців, формування української політичної нації, виявом чого став, зокрема, й активний перехід багатьох українців, які традиційно говорили російською, на українську мову спілкування. І бібліотеки прийшли таким громадянам на допомогу, улаштовуючи розмовні клуби, курси опанування українською мовою. Їх учасники розвивають навички спілкування, насамперед щоб побороти мовленнєвий бар'єр та страх. Так, наприклад, восени 2022 р. у Центральній бібліотеці Полтавської міської територіальної громади працював 4-тижневий розмовний клуб «Єдині». Протягом 28 днів клуб здійснював навчальну підтримку в переході на українську мову, насамперед для ВПО. Протягом